

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅԱՆ

ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆ

ՀԱՂՈՐԴՈՒՄ

2012

ԸՆԴՈՒՆԱԾ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ

ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿԻ

ՎԵՐԱԲԵՐՅԱԼ

ՀԱՍՏԱՏՎԵԼ Է

ՀՀ ՍԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ

18 ՀՈՒՆՎԱՐԻ 2013թ ՍԴԱՈ – 1

ԱՇԽԱՏԱԿԱՐԳԱՅԻՆ ՈՐՈՇՄԱՍԲ

ՄԱՀՄԱՆԱԴՐԱԿԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԻ ՆԱԽՈՐԴ ՏԱՐԻՆԵՐԻՆ ԸՆԴՈՒՆԱԾ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԻ
ԿԱՏԱՐՄԱՆ ՎԻՃԱԿԸ 2012 ԹՎԱԿԱՆԻ ԸՆԹԱՑՔՈՒՄ

ՀՀ սահմանադրական դատարանը կարևոր է համարում կրկին անդրադառնալ մի շարք որոշումներում արտահայտած իրավական դիրքորոշումներին, քանի որ ՀՀ Ազգային ժողովի և ՀՀ կառավարության կողմից դրանց ոչ համարժեք իրացումը շարունակում է մարդկանց սահմանադրական իրավունքների ոտնահարման լուրջ պատճառ հանդիսանալ:

(...)

դ/ ՀՀ սահմանադրական դատարանը մի շարք որոշումներում առանձնակի կարևորել է մեր երկրում սահմանադրաիրավական տարբեր խնդիրների լուծման գործում քաղաքացիական հասարակության ակտիվ դերակատարության երաշխավորումը: Մասնավորապես, 26.12.2000թ. ՄԴՈ-269 որոշմամբ սահմանադրական դատարանն անդրադարձել է «Շրջակա միջավայրի առնչությամբ տեղեկության, որոշումներ ընդունելուն հասարակության մասնակցության և արդարադատության մատչելիության մասին» կոնվենցիայում (հետայսու՝ Օրհուսի կոնվենցիա) ամրագրված պարտավորությունների՝ ՀՀ Սահմանադրությանը համապատասխանության հարցին:

Սահմանադրական դատարանի հիշյալ որոշման համաձայն՝ Օրհուսի կոնվենցիայով Հայաստանն ստանձնել է միշտապես պարտավորություններ, այդ թվում՝ ապահովել շրջակա միջավայրին առնչվող որոշումների ընդունմանը հասարակության մասնակցությունը, ապահովել ֆիզիկական և իրավաբանական անձանց իրավունքների անշեղ իրականացումը: ՄԴՈ-269 որոշմամբ իրավական դիրքորոշում է արտահայտվել նաև այն մասին, որ պետությունը պարտավոր է ներպետական օրենսդրության շրջանակներում ապահովել արդարադատական համակարգի միջոցով Կոնվենցիայով նախատեսված՝ անձանց խախտված իրավունքների վերականգնման առավելագույն հեշտացված հնարավորություն, ընդհուպ՝ արդարադատության մատչելիության, ֆինանսական կամ այլ խոչընդոտների վերացման կամ նվազեցման համապատասխան համակարգի ստեղծմամբ: Նշված իրավունքներից օգտվում են նաև Օրհուսի կոնվենցիայի իմաստով «շահագրգիռ հասարակություն» համարվող կազմակերպությունները: Կոնվենցիայի 2-րդ հոդվածի 5-րդ կետի համաձայն՝ շրջակա միջավայրի պահպանության հարցերով զբաղվող և ազգային օրենսդրությամբ ներկայացվող պահանջներին համապատասխանող ոչ կառավարական կազմակերպությունները համարվում են շահագրգիռ կազմակերպություններ:

07.09.2010 թ. ՄԴՈ-906 որոշմամբ սահմանադրական դատարանը, նկատի ունենալով նաև ՀՀ վճռաբեկ դատարանի 30.10.2009թ. թիվ ՎԴ/3275/05/08 որոշմամբ արտահայտված դիրքորոշումը, ինչպես նաև հաշվի առնելով «actio popularis» ինստիտուտի իրավական բնորոշմանն ու կիրառմանն առնչվող միջազգային փորձը, արտահայտել է իրավական դիրքորոշում առ այն, որ հասարակական կազմակերպություններին հնարավորություն է ընձեռվում հանդես գալ որոշակի խմբի կոլեկտիվ իրավունքների պաշտպանությամբ, եթե այդ պաշտպանությունը տվյալ հասարակական կազմակերպության կոնկրետ կանոնդրական նպատակների շրջանակներում է: Սահմանադրական դատարանն արձանագրել է նաև, որ մի շարք երկրներում actio popularis բողոքի ինստիտուտի առնչությամբ վարչական գործերով հայց ներկայացնելու իրավասության հիմնական չափանիշ է հանդիսանում «իրավական շահագրգռվածությունը»: Այսուհանդերձ, 01.04.2011թ. թիվ ՎԴ/32/75/05/09 որոշմամբ ՀՀ վճռաբեկ դատարանը, վերահաստատելով ՀՀ վարչական դատարանի 24.03.2010թ. վճռում արտահայտված դիրքորոշումը, ՀՀ սահմանադրական դատարանի 07.09.2010թ. ՄԴՈ-906 որոշմամբ արտահայտված իրավական դիրքորոշումը մեկնաբանել է յուրովի գտնելով, որ «ՀՀ

սահմանադրական դատարանը վերոնշյալ որոշմամբ արձանագրել է, որ ՀՀ վարչական դատավարության օրենսգրքի 3-րդ հոդվածի 1-ին մասի 1-ին կետի «խախտվել է» բառից հետո «նրա» արտահայտությունը համապատասխանում է ՀՀ Սահմանադրությանը: Վերոնշյալից հետևում է, որ ՀՀ օրենսդրությունը հիմնված է այն տրամաբանության վրա, որ խախտված իրավունքների պաշտպանության արդյունավետությունը, ի թիվս այլոց, ներառում է դատարան դիմելու իրավունքն այն անձանց կողմից, որոնց իրավունքներն անմիջականորեն խախտվել են»:

Ելնելով նման մեկնաբանությունից՝ հետևություն է արվել, որ հասարակական կազմակերպությունը չի կարող այլ անձանց շահերի պաշտպանության հայցով դիմելու դատարան՝ անկախ նրանից, թե ինչպիսի կանոնադրական նպատակներ է հետապնդում: Այսպիսով, ՀՀ վարչական դատարանը, նույն կերպ՝ նաև 01.04.2011թ. ՀՀ վճռաբեկ դատարանը, յուրովի են մեկնաբանել ՀՀ սահմանադրական դատարանի ՄԴՈ-906 որոշմամբ արտահայտված իրավական դիրքորոշումը հասարակական կազմակերպությունների դատավարական իրավասուբյեկտության վերաբերյալ՝ վերջիններիս զրկելով իրենց կանոնադրական նպատակներից բխող հարցերի առնչությամբ դատարան դիմելու իրավունքից:

Սահմանադրական դատարանի 07.09.2010 թ. ՄԴՈ-906 որոշմամբ արտահայտված իրավական դիրքորոշումը իրավակիրառական պրակտիկայում և օրենսդրական քաղաքականության մեջ պետք է հաշվի առնվի հետևյալ իրավական բովանդակության շրջանակներում, համաձայն որի՝ հասարակական կազմակերպություններին կամ քաղաքացիական նախաձեռնությամբ հանդես եկող և օրենքով սահմանված կարգով գործունեություն իրականացնող այլ միավորումներին հնարավորություն պետք է ընձեռվի հանդես գալ որոշակի խմբի կոլեկտիվ իրավունքի պաշտպանությամբ, եթե այդ պաշտպանությունը տվյալ միավորման կոնկրետ կանոնադրական նպատակների շրջանակում է:

ՄԴՈ -906 որոշմամբ ՀՀ սահմանադրական դատարանն արձանագրել է, որ «... քաղաքացիական հասարակությունում հասարակական կազմակերպությունների գործառույթների իրականացման, ինչպես նաև հասարակական կազմակերպությունների միջոցով պետական կառավարման և տեղական ինքնակառավարման նկատմամբ հասարակական վերահսկողության արդյունավետության բարձրացման նկատառումներով հետագա օրենսդրական զարգացումները պետք է ընթանան վերոհիշյալ իրավական դիրքորոշման հաշվառմամբ»:

Քաղաքացիական հասարակության կայացումը մեր երկրում հայտարարելով որպես առաջնահերթ նպատակ, այսուհանդերձ, դեռևս չեն ստեղծվել անհրաժեշտ օրենսդրական երաշխիքներ հասարակական կազմակերպություններին ՀՀ սահմանադրական դատարանի իրավական դիրքորոշումներում դատավարական իրավասուբյեկտությամբ օժտելու համար:

http://concourt.am/armenian/report/statistic/cc_decision_stat2012.pdf